

працює, зосередитись на результатах діяльності, а не на намірах і засобах, сприятиме творчості.

Алгоритм інноваційної діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу включає: ознайомлення з інноваційною технологією, авторською програмою; вивчення завдань, які передбачені нормативно-правовими документами; пошук додаткової інформації, аналіз практики і зіставлення отриманих у його процесі результатів; розробка моделей, рекомендацій щодо впровадження інновації; теоретична, психологічна, методична підготовка педагогів; організація, контроль за ходом нововведення, внесення коректив у програму; збір інформації, аналіз, регулювання управління процесом впровадження інновацій. Паралельно з інноваційним процесом має діяти ефективна система експертної роботи [4, с. 8].

До умов успішної інноваційно-управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу належать: вміння приймати інноваційне рішення, йти на певний ризик, успішно вирішувати конфліктні ситуації, що виникають при реалізації нововведення, знімати інноваційні бар'єри, які виникають у процесі впровадження інновацій в освітній простір навчального закладу. Він має вміти долати бар'єри і психологічні стереотипи, які заважають здійсненню інноваційної діяльності, симулювати педагогів до творчого пошуку застосування інновацій у навчально-виховному процесі, використовуючи різні засоби і методи підвищення мотивації до використання інноваційних технологій і підтримки його інноваційної діяльності у колективі.

Отже, управління інноваційною діяльністю включається в цикл параметрів, що визначають успішність його роботи (готовність до здійснення інноваційної діяльності; інноваційна діяльність керівника; результативність інноваційної діяльності). Управління інноваційною діяльністю у загальноосвітньому закладі відбувається в межах реалізації керівником основних управлінських функцій і повноважень.

Список використаних джерел:

1. Акімов О. Особливості управління інноваційною діяльністю в закладах освіти / О. Акімов // Завучу. Усе для роботи. – 2018. – № 17/18. – С. 7–10.
2. Даниленко Л. Управління інноваційною діяльністю у закладах освіти / Л. Даниленко // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2019. – № 2. – С. 16–20.
3. Лазарева О. Управління інноваційною діяльністю в закладі освіти / О. Лазарева // Управління школою. – 2020. – № 25/27. – С. 92–94.
4. Молодиченко В.В. Управління навчальним закладом як концептуальна засада творення нової української школи / В.В. Молодиченко // Versus. – 2019. – №. 2. – С. 6–12.

ЩО, КОЛИ ВЧИТЕЛЬКА – ХУЛІГАНКА?!

Стрельнікова А.П.
(Охтирка, Україна)

...Йде наш татко (на ту пору інспектор райвно Путивля) коридором школи, аж гульк: невже?!.. хто це знову стоїть у коридорі під дверима класу? Таж його старша дочка – Лена Стрельнікова! І не вперше, і не вдруге.

Потім вона сама мені казала: з чотирьох років початкової школи сумарно десь із рік так і простояла. Вигнана з класу! І таточко наш думав: «Яке щастя, що не назвав її при народженні, у тридцять сьомому, як планували, Сталіною! Ото б зараз позорисько було... Як добре, що я на свій страх і ризик, зайшовши до ЗАГСу, сказав тоді: «Єленою запишіть». Нічого, що Леночка моя розсердилась, коли повернувся додому. Зате нині не так стидно. Я ж їй тоді так і відповів: «А що, як наша дочка буде погано вчитися? І погано поводитися? З таким іменем?!!»

Сьогодні, коли у нашої сестрички Ленки-хуліганки за плечима із 55-ти літ загального трудового стажу 50 – то суто педагогічний (ще 5 – мером міста Новодружеськ, на Луганщині), коли «ходити до школи» облишила тільки у 78... Задається цілком прийнятним у такій ситуації питанням: чому в неї протягом піввіку не було проблем з дисципліною у класах, чому її учні – особливо колишні хулігани і «двоюшники»... – нині розквітають, що майські розки, тільки-но завбачивши її, здаля?.. А ще... (о, підле питання!..) чому її педагогічний феномен ніким і ніколи у «високих начальственних кабінетах» не був оцінений жодною з учительських нагород?.. жодним почесним учительським званням?.. Щоправда, ніхто не переймається цим, останнім, а особливо вона і я, наймолодша, аж на сімнадцять років менша її сестра. Я щасливо-злостиво, як істинна журналюга, добряче пропечена нашим мінливим соціумом, сміюся з того: «Це ж таке щастя, Ленка, коли усе «педначальство»... аж скрегоче зубами од злості! Як на Макаренка колись, на Зязюна, на багатьох інших нам і не відомих. Бо само... не може! А ти – могла, та ще й з веселою усмішкою на обличчі. Ото одні лише твої «колоски» або «паралелепіеди похилені» у твоїй інтерпретації чого варті!.. Ні у якій методиці такого не описують. Це тільки я зараз опишу. І з задоволенням. Отож...

Що робила Єлена моя, коли в так звану перебудову раптом у її учнів розквітла нецензурщина? Скажете: та вони по всьому СНГ розматюкалися. Спасу не було і зараз немає. І хто із педагогів, хоча б учених педагогів, те поборов? Чи до пуття порадив, як його бороти?

...А он вже шкільним коридором зграйкою біжать учні і на всі заставки, моделюючи-відмінюючи, викрикують коротеньке таке слово «х...» та інші обов'язково-супутні. Лена, на ту пору вже директор школи (а пробула ним, до речі, п'ятнадцять літ), зупинила усіх. Здивовано підняла брови і спитала, спокійно-уважно дивляючись кожному в очі:

– Невже у вас такий не порядок із цим ділом?.. Що підсвідомо кричите на увесь світ? «Що в кого болить – той про те й кричить?..»

Хлоці завмерли. Такого повороту не очікували. А директор продовжувала, усміхаючись:

– А судячи із зовнішнього вигляду – так навпаки. І вусики пробиваються, як положено, і загалом – так, нічого собі хлопці. І неville ви думаєте: про те, що у тебе, як і у всіх, є статеві органи, треба так голосно повідомляти? На всю школу? Дівчаткам... Учителям? Мені.

Втишилося. Бо шкільне неофіційне «радіо» розносить усе швидше за «сарафанне». Стало якось просто незручно кричати про *свої власні статеві* органи на всю школу...

Другий приклад: послали вчительку Є.П. Чаговець на чолі з невідомим їй класом (ніколи не викладала у ньому) в радгосп полоти буряки. І тут... Мамо рідна! Одні матюччя навколо неї. Послухала-послухала і, відставивши на хвилику сапачку, з усмішкою спитала:

– А хочете, я навчу вас красиво лаятися? Обзиватися?..

Затихли... А Ленка моя продовжила:

– Можна ж крикнути: «Паралелепіед ти похилений! А голова у тебе – куля, мередіанами перепоясана!»?..

Сподобалося... І пішло... Про медіани і тетраедри, про перепендикуляри та уявні точки, про площини й піраміди неправильні... Ржачка, одним словом. Коли прийшла машина забирати додому, схарапудилися: а про обід то й забулися! Сидорки цілими додому повезли...

А то ще з одного класу, де викладала свої фізику, математику й астрономію, дівчатка пожалілися прямо на уроці: хлопці матюкаються! Лена моя тільки розсміялася:

– Ну що ж... Дуже древні слова! Диких людей... І боротися з ними тепер дуже важко: вочевидь, людство час од часу дичавіє... Що ж вам, хлопці, робити, коли ще не може одвикнути од них? Це правильно, що так любите свій дітородний орган. Але не

кричати про нього останніми словами треба, а берегти, більш того: леліяти! Бо звідти підуть у світ ваші діти. Коли ж народжується дитина – всі навколо радіють і говорять красиві слова, а не матюкаються?! Може, спробуємо замінити невдале, лайливе для вашого дітородного органу слово? Так, оте слово на букву «ікс», яке ви так часто вживаєте.

Хлопці, ба навіть дівчата тільки очі вирячили на вчительку. А вона дуже спокійно продовжувала:

– Але... Все ж таки наше суспільство загалом проти широкого вжитку слів з найнижчого пласту мови! Що із цим робити? Так замінимо його на якесь інше? Благозвучніше для вуха? А ну! На що цей дітородний орган мужчин схожий?

Клас принишк. І тут одна, найтихіша у класі дівчинка пискнула:

– На... Колосок!

Клас завмер і... дружно розреготався!

– О! – зраділа Єлена Петрівна. – Колосок! Дуже гарно. Спасибі. От тепер так і лайтеся між собою!

Клас прийняв гру. І матюччя зникло.

Що ви думаєте з цього прикладу?.. Скажете: чи й не тема для наукової педагогічної збірки! Але щось навіть за цілісний вже океан зусиль педнауки України, і не тільки, мат з геометричною прогресією розмножується, особливо серед отроків, ба навіть отроковиць... І що педнаука може із цим зробити?.. А у Ленкиних учнів так і пішло: з «коломом» та іншими подібними словотвореннями. (Далі?.. Додумуйтесь самі!) Оце вам і приклад для майбутнього життя «нової української школи», про яку вже так довго говорять; школи, яка зароджувалася у нетрях саме косності й дебілізму усіх попередніх шкіл.

Я і не збиралася тут розписувати методики Єлени Петрівни Чаговець стосовно викладання математики, фізики, астрономії... Напишу лише про те, що вразило мене, а значить, вразить і Вас, мій читачу, бо є у журналістиці поняття «персоніфікована інформація»: це та, що пройшла через серце і душу, через мозок того, хто написав, сказав-показав... Але, до речі, таки ж про шкільну астрономію. Чи НЕ любите Ви її так, як НЕ люблю її я?.. Колись із захопленням взявши до рук підручник для 10-го класу... а розкривши його і вчитавшись... О ні, не вчитавшись... Бо навіть мені, круглій відмінниці із претензіями на золото, стало не лише нудно, але й страшно од отих усіх градусів та «минут», того, здалося, шаленого обертання усіх світил і світів... Ленка моя давно-давно вирішила піти зовсім іншим шляхом у «читанні» астрономії. І допоміг випадок.

Пливли екскурсійним теплоходом кращі учні міста Новодружеська на чолі з директором та завучем Лисичанської школи № 25. В один із пізніх вечорів влаштували на палубі дискотеку. Раптом зламався електрогенератор. Ніякого тобi світла, ніякої музики. Спати ще ніхто не хотів, а як розважатися? І тут моя Ленка підняла голову. Зорі! Величезні. Аж лапаті, вони сяяли в темнющому серпневому небі і... не підсвічені жодним ліхтарем! А голосніше за інших сяяла біла зірка Альтаїр на одній з вершин Літньо-осіннього трикутника – сузір'я Орла. І що ви подумали? Що Ленка почала розказувати про неймовірну відстань до Альтаїру, масу зірки, спектр її тощо? Ні, звичайно. Все це – потім. Спочатку – легенда з отієї когорти міфів древньої Греції, котрі заворожують-приворожують назавжди, та так, що найшкодливіші хулігани німіють, як отой один з них, що потім самотужки зробив телескоп Галілея і став напрочуд слухняним і люблячим фізику загалом та Ленчин фізкабінет зокрема... А директор та завуч найпрестижнішої школи вже прямо там, на теплоході, вмовили мою Єлену Петрівну перейти на роботу до їхньої школи... Й упродовж кількох десятиліть вона, викладаючи вже безперестанку, окрім математики та фізики, ще й астрономію... просто виводила учнів з класу. Ага, просто виводила – просто неба. Просто пізніми вечорами призначала їм усім побачення на урок з астрономії під зоряним – чистим за прогнозом того вечора – небом. І щонайбільше саме ці уроки, а не банальні виховні, вони

запам'ятовували на решту життя і прагли того, аби їх діти й онуки потрапили вчитися саме до Єлени Петрівни Чаговець. «Ніхто з учнів, ба навіть «круглі» й «вічні» відмінники ніколи не могли вивчити як слід шкільну астрономію у тій подачі, як це пропонувало завжди через навчальні плани та підручники міністерство народної освіти. І я давно вирішила для себе: розповіді про Альтаїр та дочку Сонця, решту героїв давньогрецьких міфів, космічних героїв Олеса Бердника з його покривалом Ізиди, Івана Єфремова з його туманністю Андромеди, – то найкраще з того, що можливо дати з астрономії учням середньої школи, моїм сучасникам, котрі живуть лише на початку космічної ери людства. І так я вела уроки упродовж усього свого життя у школі», – завжди підкреслювала сестричка у наших про те розмовах.

А як там саме «первісний» Альтаїр?.. О, багато варіацій... Це особлива окрема тема Чаговець. Ось як було одного разу на одному з уроків математики.

...Над цим учнем насміхалися усі, кому тільки не ліньки було. Коли Чаговець у новому касі зрозуміла це? Коли побачила, що цей затурканий учень, стоячи біля дошки з грудочкою крейди в руці, не дивиться їй в очі. Але ось таки вдалося вловити його погляд і... Ленка моя ошелешено залякла: у хлопця такі красиві яскраві очі, та... – абсолютно різного кольору! Одно око чорне, а друге – небесно-блакитне. І стало все зрозуміло: підлітки у «зграї», як правило, – злі... Тоді Єлена моя Петрівна розповіла класу давньогрецьку легенду: довго жила бездітною жінка, котрій ворожійка начаклувала красеня сина, але в якого вродилися різні очі: одно око – як найтемніша ніч, друге – щонайясніший день. А що в цій оповіді було і нещасне кохання юнака до дочки Неба, і спроба дістатися до неї, і вічна любов, і... Чого там тільки не було. Й оцього уроку математики як такого – не стало теж. Зате став упевненим у собі хлопець, з гарною освітою, зі вдалою долею! Таку ж долю отримав од Ленки моєї ще один учень: отой, що його з друзями витурила власниця залу ігрових автоматів ще в 90-х, бо прийшли багатші клієнти, не копійчані, та й обмовила. А Єлена моя Петрівна написала йому таку гарну характеристику, та так виступила на захист, що усім раптом, і міліції, стало зрозуміло: винна бізнесменка, а не хлопчак. А доля дівчинки з багатодітної сім'ї, котру Ленка моя умовила здати до ліцею у великому місті?.. (О, Боже мій, платного!.. а у сім'ї і так грошей обмаль...) Бо дуже вже скрупульозно й нестандартно та дівчинка вчилася за методом Є.П. Чаговець: читати підручники з математики та фізики наперед, задовго до уроків. І що? Тепер та дівчинка далеко не перший рік за контрактами читає лекції з математики у Німеччині. А одна з учениць класу Чаговець 2009 року випуску – Галя Городецька – недавно поздоровила її з днем народження віршем, у якому є така строфа:

...Уночі я погляну на зорі –

Там і Вашу – яскраву! – знайду.

Як в «Маленькому принці»-мінорі

Тепер в небо дивитись люблю...

А особисто у мене домінантою звучать такі сестрини слова про її власну педагогіку:

– За 50 років у школі я жодного разу не сказала батькам, що у них тупі або дурні діти. Ніколи не жалілася на них! Навпаки...

Чому ж така цікава вчителька, що добре ладила із усіма, без винятку, учнями та кохалася у всіх «своїх» трьох дисциплінах, одного разу пішла у мери? Може тому, що мріяла для своїх же учнів у своєму невеликому містечку, де з промислових підприємств одна шахта та філія пивзаводу, збудувати Велику Школу Мистецтв? Збудувала. У ній і музична, і художня, і танцювальна, й вокальна... І Ленка моя і сьогодні гордиться нею найгоноровіше з усього того, що зробила у своєму житті. Бо її Школа Мистецтв того варта. Усіх міських водогонів-каналізацій варта, Ленчиної церкви та Ленчиної нової школи № 6 (котру, до речі, Ленка, будучи мером, також збудувала для щастя своїх учнів, але яку розібрали потім по цеглинці та збагатилися на тому сучасні безстижі нуворіші).

Скажу ще дещо. Перше. Її учні – це не лише керівники багатьох підприємств, інженери, техніки тощо на увесь Донбас, але й по всій Україні, по всьому СНГ, по всьому світові. Друге: коли Новодружеська міськрада висунула кандидатуру Чаговець на публікацію статті про неї в Міжнародну енциклопедію «Кращі люди Росії, Білорусії, України, Казахстану», а потім виявилось, що за таку публікацію треба сплатити гроші, їх за Ленку мою видавництву енциклопедії не дав ніхто з чиновників. Кілька близьких родичів та численні – практично із усього світу – учні Єлени Петрівни, до яких я звернулася через «Однокласників», зібрали кошти. Третє. Те, що Чаговець не має ніяких офіційних регалій від колишньої системи освіти – те сьогодні виявляється для неї не менш, як орденом «За мужність!»

Ну от, на такій ноті й дозволю закінчити оповідь про педагогічний пошук та новаторство Єлени Петрівни. Буду рада, якщо комусь знадобиться її бунтарський нетрадиційний, родом з хуліганського дитинства, досвід у суто практичній шкільній педагогіці.

ІНТЕГРАЦІЯ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ ТА ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Стрижак Д.О.
(Полтава, Україна)

У суспільстві стрімкими темпами збільшується кількість інформації, все більше діти проводять час за різними гаджетами. Враховуючи це а також той факт, що зараз у зв'язку з карантинном у всіх країнах відбувся перехід на дистанційне навчання, відчутним є зниження рівня рухової активності населення. Учені активно досліджують фізіологічні та психологічні основи розумової активності. Вони вказують на необхідність чергування розумової праці та відпочинку.

Рух – одна з найважливіших функцій організму. Він є важливим фактором розвитку будь-якого живого організму. З народження дитини одночасно відбувається і фізичний розвиток і розумовий розвиток. Кожного дня немовля освоює нові і нові горизонти. Своєчасному формуванню й успішній перебудові всіх психічних процесів дитини значною мірою сприяє цілеспрямована рухова діяльність. Отже, поєднання фізичної активності і навчальних предметів є природним.

Постійна рухова активність є «пусковим механізмом» прогресу розвитку функціональних можливостей дітей. Крім того систематична фізична активність формує у дітей стійку потребу у здоровому способі життя. Учені вказують, що систематичні заняття фізичними вправами покращують діяльність серцево-судинної, дихальної, вегетативної, нервово-м'язової систем і особливо центральної нервової системи, підвищуючи їх активність. Під впливом заняттями спортом підвищується сила і рухливість нервових процесів, працездатність і витривалість нервових клітин кори головного мозку, вдосконалюється диференційоване гальмування [1, 2].

Організація фізичного виховання та спорту в школах Європи є предметом дослідження таких фахівців, як К. Грін (Ken Green), Т. ван дер Гугтен (Truus van der Gugten), Дж. Еванс (John Evans), С. Капел (Susan Capel), П. Де Кноп (Paul De Knop), Дж. Корнбек (Jacob Kornbeck), О. Лупстра (Oene Loopstra), Дж. Маршал (Joe Marshall), Й. Посьпех (Jerzy Pośpiech), К. Хардман (Kenneth Hardman) та ін., які наголошують на важливості інтеграції фізичних навантажень у навчальні дисципліни. Встановлено, що більш висока швидкість проведення нервового імпульсу спостерігається у дітей, які проявляють рухову активність [3].

Пропонуємо деякі активні вправи для вивчення тем курсу «Природознавство». **«Чисті речовини – суміші».** За допомогою цієї гри діти навчаються розрізняти чисті речовини та суміші та при цьому будуть рухатися та розвивати увагу. Учні розбиваються